

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

อัตราค่าจ้างขั้นต่ำกับผลิตภาพแรงงานสาขาอุตสาหกรรมในจังหวัดพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก
ของประเทศไทย

Minimum Wage Rate and Labor Productivity of the Industrial Sector in the
Eastern Seaboard Provinces of Thailand

ทิพวรรณ สิงห์ทอง (Tippawan Singtong)¹ รัฐวิชญญ์ จิวสวัสดิ์ (Ratawit Jewsasude)²

มนูญ โต๊ะยามา (Manoon Toyama)³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ดัชนีค่าจ้างแรงงานของสาขาอุตสาหกรรมในจังหวัดพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของไทย (2) ดัชนีแรงงานของสาขาอุตสาหกรรมในจังหวัดพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของไทย (3) ดัชนีผลิตภาพแรงงานของสาขาอุตสาหกรรมในจังหวัดพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของไทย (4) ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราค่าจ้างขั้นต่ำและผลิตภาพแรงงานของสาขาอุตสาหกรรมในจังหวัดพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของไทย โดยการวิจัยนี้ครอบคลุมสาขาอุตสาหกรรม 4 สาขา คือ การผลิต การก่อสร้าง การทำเหมืองแร่ และการขนส่ง ของจังหวัด ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และ ตราด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าดัชนีค่าจ้าง ดัชนีแรงงาน ดัชนีผลิตภาพแรงงาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลวิจัยพบว่า (1) ดัชนีค่าจ้างขั้นต่ำของภาคตะวันออกปี 2555 เพิ่มขึ้นสูงสุดจากปี 2543 ซึ่งเป็นปีฐาน ร้อยละ 93 และดัชนีค่าจ้างที่แท้จริงของภาคตะวันออกปี 2555 เพิ่มขึ้นสูงสุดจากปีฐาน ร้อยละ 40 (2) ดัชนีแรงงานของภาคตะวันออกเพิ่มขึ้นสูงสุดในสาขาการทำเหมืองแร่ ปี 2555 เพิ่มขึ้นสูงสุดจากปีฐาน ร้อยละ 201.2 (3) ดัชนีผลิตภาพแรงงานของภาคตะวันออกเพิ่มขึ้นสูงสุดในสาขาการผลิต ปี 2555 เพิ่มขึ้นสูงสุดจากปีฐาน ร้อยละ 0.08 (4) อัตราค่าจ้างขั้นต่ำมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกับผลิตภาพแรงงานของ ชลบุรี ในสาขาการก่อสร้างและการขนส่ง ระยอง ในสาขาการผลิตและการก่อสร้าง และตราด ในสาขาการผลิต ส่วนอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่แท้จริงมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกับผลิตภาพแรงงานของระยองในสาขาการผลิตและการก่อสร้าง และตราดในสาขาการผลิต

คำสำคัญ ผลิตภาพแรงงาน อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ จังหวัดพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study; 1) Minimum wage rate Index of the industrial sector in the Eastern Seaboard Provinces of Thailand, 2) Labor Index of the industrial sector in the Eastern Seaboard Provinces of Thailand, 3) Labor Productivity Index of the industrial sector in the Eastern Seaboard Provinces of Thailand; and 4) the relationship between the minimum wage rate and labor productivity of the industrial sector in the Eastern Seaboard Provinces of Thailand. This research focused on 4 industrial sectors; Manufacturing, Construction, Mining and Transports in Chonburi, Rayong, Chantaburi and Trad. Data were analyzed by Minimum wage rate Index, Labor Index, Labor Productivity Index and Pearson Product moment Correlation. The research finding were; 1) Minimum wage rate Index of all sector in 2555 increased from year 2543 as the base year 93 percent and real minimum wage rate Index in 2555 increased from base year 40 percent 2) for Labor Index all sector, the highest one was found in the mining in 2555 which increased from base year 201.2 percent 3) for Labor productivity Index all sector, the highest one was found in the manufacturing in 2555 increased from base year 0.08 percent and 4) for minimum wage rate had positive relationship with the field of labor productivity of Chonburi in Construction and Transport, Rayong in manufacturing and Trad in manufacturing. Real minimum wage rate had positive relationship with the field of labor productivity of Rayong in Construction.

Keywords: Labor productivity, Minimum wage rate, Eastern Seaboard Provinces

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

ค่าจ้างหรือค่าตอบแทน เป็นสิ่งสำคัญต่อพนักงานในองค์กร เป็นแรงจูงใจในการทำงานและเป็นที่มาของรายได้หลักของแรงงาน จึงมีการเรียกร้องในการปรับขึ้นอัตราค่าจ้างขึ้นต่ำจากแรงงานอย่างต่อเนื่อง ในด้านของนายจ้างค่าจ้างเป็นต้นทุนที่เพิ่มขึ้นในการผลิตสินค้าและบริการ ในการกำหนดค่าตอบแทนหรือค่าจ้างนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต้องคำนึงถึงหลายองค์ประกอบ รวมทั้งต้องคำนึงถึงผลผลิตภาพแรงงาน เนื่องจากผลผลิตภาพแรงงานเป็นตัวชี้วัดความสามารถของแรงงานในการผลิตสินค้าและบริการ จึงได้มีการศึกษาถึงแนวทางในการเพิ่มผลผลิตภาพแรงงาน อาทิ วรวิทย์ ดิษฐเจริญ (2552) ได้ทำการศึกษาวิจัยถึง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลผลิตภาพแรงงานไทย พบว่า ผลผลิตภาพแรงงานไทยขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยทุนจากการลงทุนภายในประเทศเป็นหลัก และในงานวิจัยที่ชี้ถึงความสัมพันธ์ของอัตราค่าจ้างกับผลผลิตภาพแรงงาน รวมทั้งงานวิจัย ของ สุภสิทธิ์ พองสมุทร(2547) ได้ศึกษาถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตภาพแรงงานและค่าจ้างที่แท้จริงของแรงงานไทย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่แท้จริงและผลผลิตภาพแรงงาน สาขาอุตสาหกรรม การคมนาคมและการขนส่ง การค้าปลีกและการค้า สาขาที่อยู่อาศัย และสาขาบริหารราชการแผ่นดินและการป้องกันประเทศ โดยในงานวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงผลผลิตภาพแรงงานมีความสำคัญในการกำหนดอัตราค่าจ้าง

ประเทศไทยมีอุตสาหกรรมที่หลากหลาย การปรับขึ้นอัตราค่าจ้างขั้นต่ำแต่ละครั้งย่อมมีส่งผลกระทบต่อต้นทุนที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะสาขาอุตสาหกรรมของกลุ่มภาคตะวันออกมีแหล่งโรงงานและนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ นับเป็นอุตสาหกรรมหลักของประเทศ คือ ชลบุรีและระยอง มีนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และ จันทบุรี และตราด มีการคมนาคมขนส่งสินค้าที่หลากหลายและ เป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้ชายฝั่งทะเลและมีการค้าติดต่อระหว่างชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน กลุ่มเศรษฐกิจของ 4 จังหวัด ภาคตะวันออกชี้ให้เห็นถึงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม ส่วนใหญ่มาจากนอกภาคการเกษตร ร้อยละ 94.35 และภาคการเกษตรร้อยละ 5.65 โดยส่วนใหญ่ มาจากจังหวัดชลบุรี สัดส่วนร้อยละ 43.12 ระยองมีสัดส่วนร้อยละ 51.38 จังหวัด จันทบุรี สัดส่วนร้อยละ 3.53 และจังหวัดตราด สัดส่วนร้อยละ 1.97 (สำนักงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มภาคตะวันออก (2553)

ดังนั้นผลผลิตภาพแรงงานจึงมีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมของจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกของประเทศไทย การปรับขึ้นอัตราค่าจ้างแรงงานย่อมมีผลกระทบต่อต้นทุนแรงงานที่เพิ่มขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราค่าจ้างขั้นต่ำกับผลผลิตภาพแรงงานสาขาอุตสาหกรรมในจังหวัดพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัยและกรอบแนวคิดการวิจัย

1. เพื่อศึกษาค่าจ้างแรงงานของสาขาอุตสาหกรรมในจังหวัดพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาค่าจ้างแรงงานของสาขาอุตสาหกรรมในจังหวัดพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาค่าจ้างผลผลิตภาพแรงงานของสาขาอุตสาหกรรมในจังหวัดพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของประเทศไทย

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5
The 5th STOU Graduate Research Conference

4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราค่าจ้างขั้นต่ำและผลิตภาพแรงงานของสาขาอุตสาหกรรมในจังหวัดพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ แบบรายปี ระหว่างปี 2541-2555 ใน 4 สาขาอุตสาหกรรม คือ การผลิต การก่อสร้าง การทำเหมืองแร่ฯ และการขนส่ง ของ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และ ตราด ข้อมูลที่ใช้วิจัย ได้แก่ จำนวนแรงงานจากสำนักงานสถิติจังหวัด ผลิตภัณท์มวลรวมจังหวัดเป็นค่า Nominal จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ และอัตราค่าจ้างขั้นต่ำจากการประกาศของกระทรวงแรงงาน นำไปวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

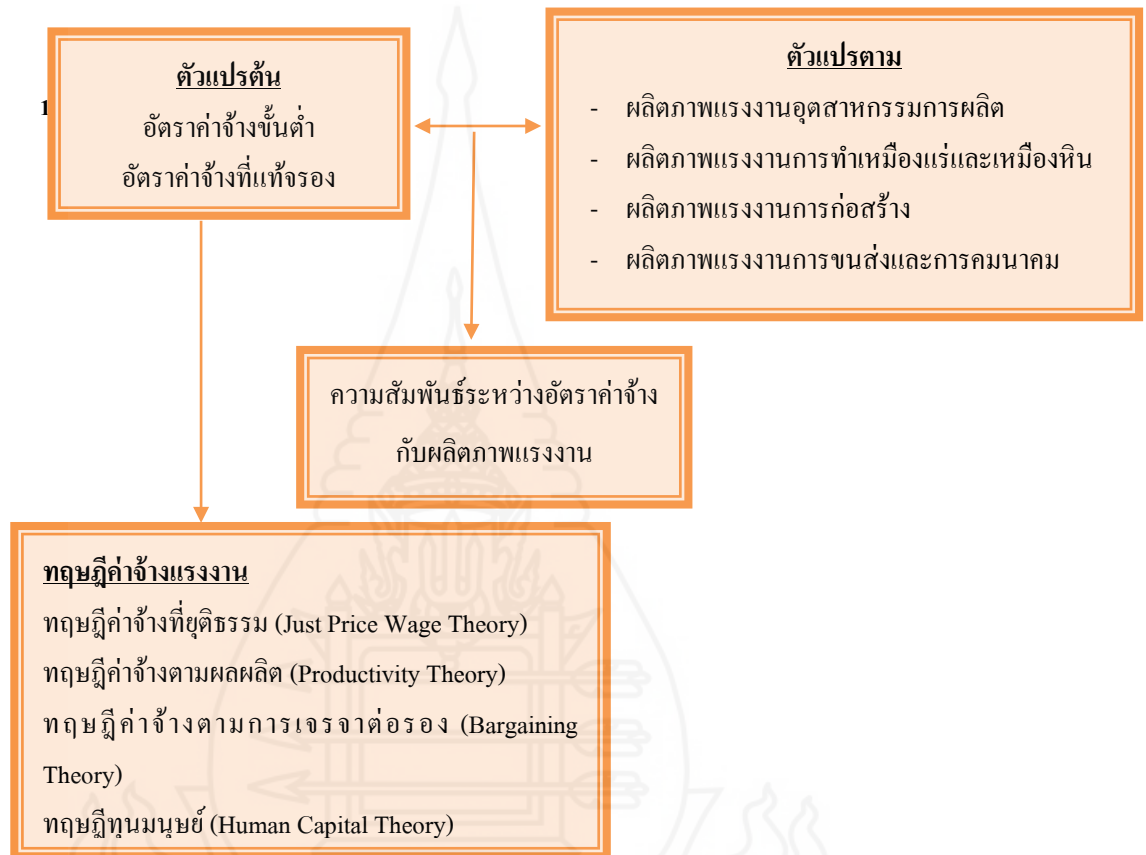
1. อัตราค่าจ้างที่แท้จริง จาก อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ, ดัชนีราคาผู้บริโภค
2. ผลิตภาพแรงงาน จาก จำนวนแรงงาน, ผลิตภัณท์มวลรวมของจังหวัด
3. ดัชนีค่าจ้างแรงงาน จาก อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ, อัตราค่าจ้างที่แท้จริง หาคด้วยปีฐาน คือปี 2543
4. ดัชนีแรงงาน จาก จำนวนแรงงานของอุตสาหกรรมหาคด้วยปีฐาน คือ ปี 2543
5. ดัชนีผลิตภาพแรงงาน จาก ผลิตภาพแรงงานหาคด้วยปีฐาน คือ ปี 2543
6. ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราค่าจ้างกับผลิตภาพแรงงานจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5
The 5th STOU Graduate Research Conference

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดของงานวิจัยเรื่อง อัตราค่าจ้างขั้นต่ำกับผลิตภาพแรงงานสาขาอุตสาหกรรมในจังหวัดพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของประเทศไทย

ผลการวิจัย

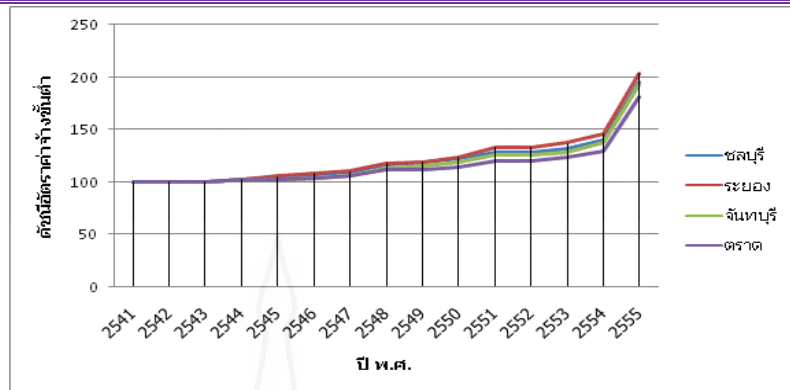
1. **ดัชนีค่าจ้างแรงงาน** ประกอบด้วย ดัชนีค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ และดัชนีค่าจ้างที่แท้จริง ผลการศึกษาเป็นดังนี้

1.1 **ดัชนีค่าจ้างขั้นต่ำ** คำนวณจากอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่มีผลบังคับใช้ตามกฎหมายหารด้วยปี 2543 ซึ่งเป็นปีฐาน ดัชนีค่าจ้างขั้นต่ำของภาคตะวันออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2555 ดัชนีเพิ่มขึ้นสูงกว่าปี 2543 ซึ่งเป็นปีฐาน โดยระยะของเพิ่มขึ้นสูงกว่าจังหวัดอื่น ร้อยละ 103 รองลงมาคือชลบุรี ร้อยละ 95 จันทบุรี ร้อยละ 92 และตราด ร้อยละ 82 ดังภาพที่ 1

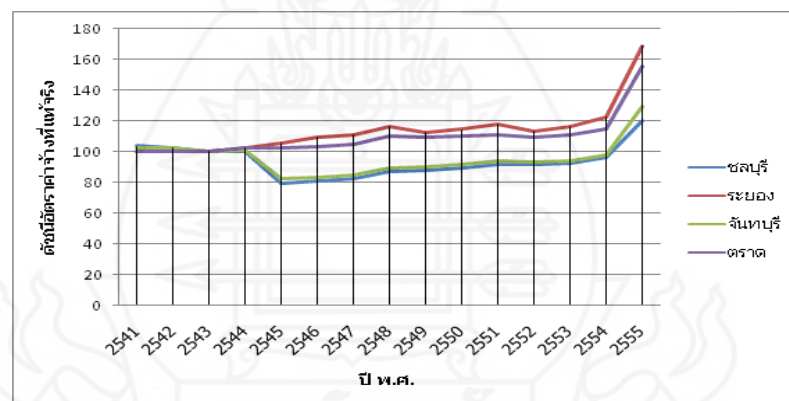
การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ภาพที่ 1 ดัชนีค่าจ้างขั้นต่ำ ระหว่างปี 2541-2555

1.2 ดัชนีค่าจ้างที่แท้จริง คำนวณจากอัตราค่าจ้างที่แท้จริงหารด้วยปี 2543 ซึ่งเป็นปีฐาน ดัชนีค่าจ้างที่แท้จริง ของภาคตะวันออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยกเว้นจังหวัดชลบุรีและจันทบุรี ดัชนีลดลงจากปี 2543 ซึ่งเป็นปีฐานและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2555 โดยจังหวัดระยอง เพิ่มขึ้นจากปีฐาน ร้อยละ 69 ตราด ร้อยละ 56 จันทบุรี ร้อยละ 29 และ ชลบุรี ร้อยละ 20 ดังภาพที่ 2

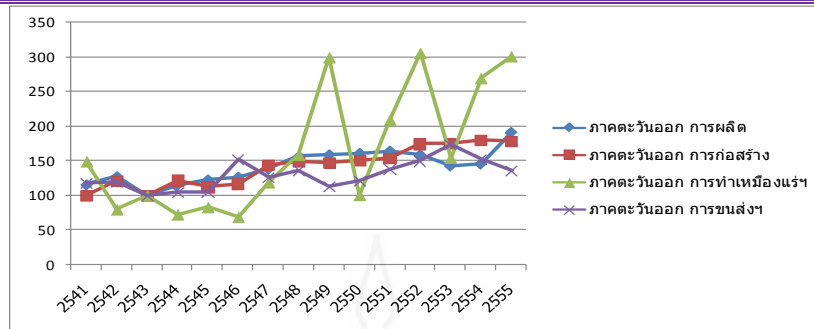
ภาพที่ 2 ดัชนีค่าจ้างที่แท้จริง ระหว่างปี 2541-2555

2. ดัชนีแรงงาน คำนวณจากจำนวนแรงงานของภาคตะวันออกหารด้วยปี 2543 ซึ่งเป็นปีฐาน ดัชนีแรงงานของภาคตะวันออกเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในการผลิต ปี 2555 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ซึ่งเป็นปีฐาน ร้อยละ 73.57 การก่อสร้างร้อยละ 78.2 การทำเหมืองแร่ ร้อยละ 201.2 และการขนส่ง ร้อยละ 35.8 ดัชนีแรงงานของแต่ละอุตสาหกรรมของจังหวัด ดังภาพที่ 3

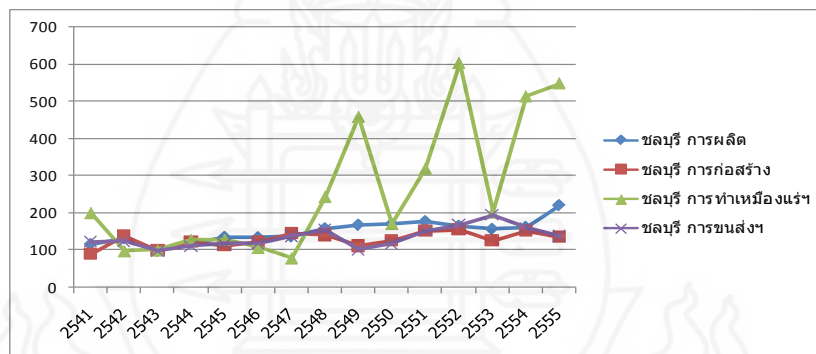
การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ภาพที่ 3 ดัชนีแรงงานภาคตะวันออก ระหว่างปี 2541-2555

- ดัชนีแรงงานจังหวัดชลบุรี การผลิตเพิ่มสูงขึ้นในปี 2555 เพิ่มขึ้นสูงสุดจากปี 2543 ซึ่งเป็นปีฐาน ร้อยละ 120.99 การก่อสร้างในปี 2547 เพิ่มขึ้นสูงสุดจากปี 2543 ร้อยละ 45.33 การทำเหมืองแร่ฯ ในปี 2555 เพิ่มขึ้นสูงสุดจากปี 2543 ร้อยละ 448.75 และการขนส่งฯ ในปี 2553 เพิ่มขึ้นสูงสุดจากปี 2543 ร้อยละ 95.92 ดังภาพที่ 4

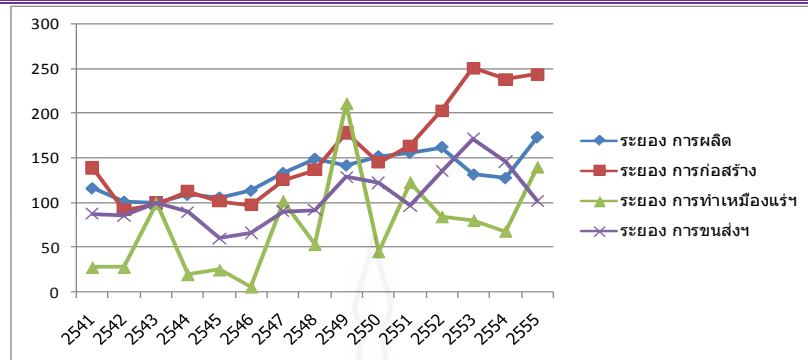
ภาพที่ 4 ดัชนีแรงงานจังหวัดชลบุรี ระหว่างปี 2541-2558

- ดัชนีแรงงานจังหวัดระยอง การผลิตเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2555 เพิ่มขึ้นสูงจากปี 2543 ซึ่งเป็นปีฐาน ร้อยละ 73.57 การก่อสร้างเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2553 จากปี 2543 ร้อยละ 150.94 การทำเหมืองแร่ฯ เพิ่มขึ้นสูงในปี 2549 จากปี 2543 ร้อยละ 341.9 และการขนส่งฯ เพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2553 จากปี 2543 ร้อยละ 72.01 ดังภาพที่ 5

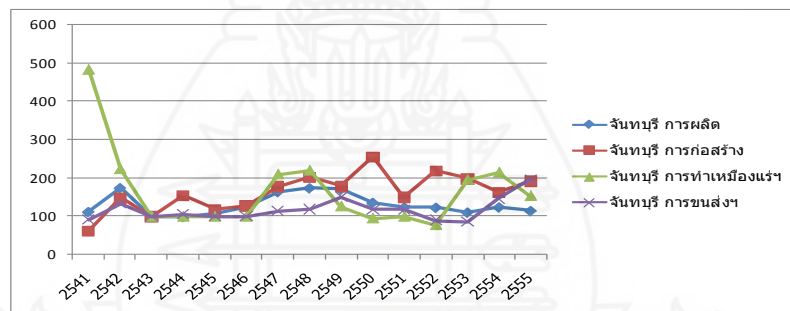
การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ภาพที่ 5 ดัชนีแรงงานจังหวัดระยอง ระหว่างปี 2541-2555

- ดัชนีแรงงานจังหวัดจันทบุรี การผลิตเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2548 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ซึ่งเป็นปีฐาน ร้อยละ 74.18 การก่อสร้างเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2550 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ร้อยละ 155.54 การทำเหมืองแร่ฯ เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ร้อยละ 120.33 และการขนส่งฯ เพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2555 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ร้อยละ 96.34 ดังภาพที่ 6

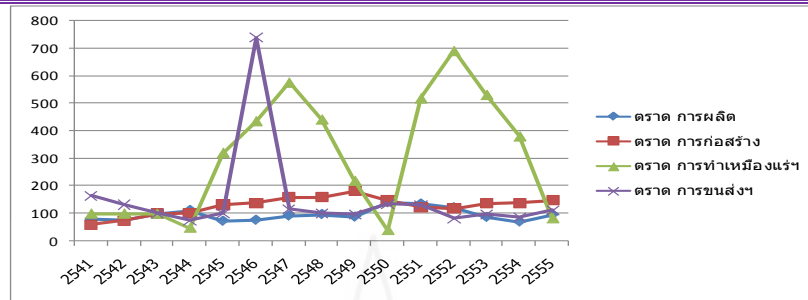
ภาพที่ 6 ดัชนีแรงงานจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี 2541-2555

- ดัชนีแรงงานจังหวัดตราด การผลิตเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2550 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ซึ่งเป็นปีฐาน ร้อยละ 40.2 การก่อสร้างเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2549 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ร้อยละ 12.5 การทำเหมืองแร่ฯ เพิ่มขึ้นสูงสุดจากปี 2543 ร้อยละ 1,151 และการขนส่งฯ เพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2550 เพิ่มขึ้นสูงสุดจากปี 2543 ร้อยละ 35.6 ดังภาพที่ 7

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

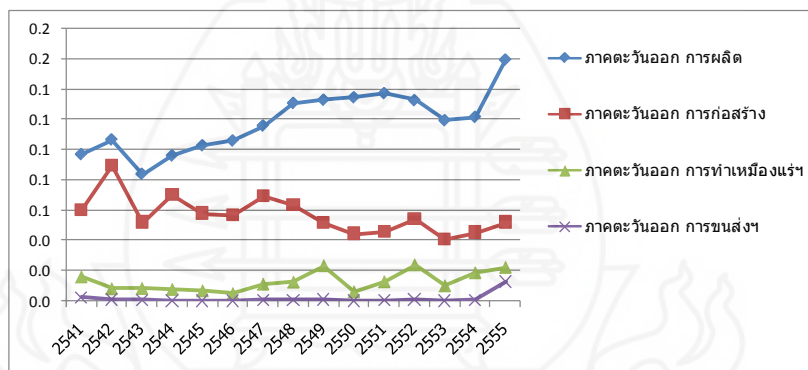
The 5th STOU Graduate Research Conference

ภาพที่ 7 ดัชนีแรงงานจังหวัดตราด ระหว่างปี 2541-2555

3. ดัชนีผลิตภาพแรงงาน ได้ศึกษาถึงผลิตภาพแรงงานและดัชนีผลิตภาพแรงงาน ผลการศึกษา ดังนี้

3.1 ดัชนีผลิตภาพแรงงาน จำนวนจากผลิตภาพแรงงานหารด้วยปี 2543 ซึ่งเป็นปีฐาน ของภาค ตะวันออกมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จากปี 2543 ซึ่งเป็นปีฐาน ผลิตภาพแรงงานในการผลิตปี 2555 เพิ่มสูงกว่าปีฐาน ร้อยละ 155.7 การก่อสร้าง ปี 2550 เพิ่มสูงกว่าปีฐาน ร้อยละ 118.94 การทำเหมืองแร่ ปี 2550 เพิ่มสูงกว่าปีฐาน ร้อยละ 511.79 และการขนส่งฯ ปี 2551 สูงกว่าปีฐาน ร้อยละ 84.49 ดังภาพที่ 8

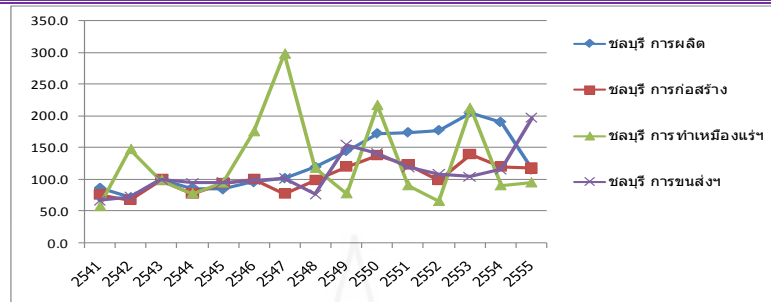
ภาพที่ 8 ดัชนีผลิตภาพแรงงานภาคตะวันออก ระหว่างปี 2541-2555

- ดัชนีผลิตภาพแรงงานจังหวัด ชลบุรี การผลิตเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2553 เพิ่มขึ้นสูงจากปี 2543 ซึ่งเป็นปีฐาน ร้อยละ 105.05 การก่อสร้างเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2553 เพิ่มขึ้นสูงจากปี 2543 ร้อยละ 40.22 การทำเหมืองแร่ เพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2547 เพิ่มจากปี 2543 ร้อยละ 198 และการขนส่งฯ เพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2555 เพิ่มขึ้นสูงกว่าปี 2543 ร้อยละ 96.78 ดังภาพที่ 9

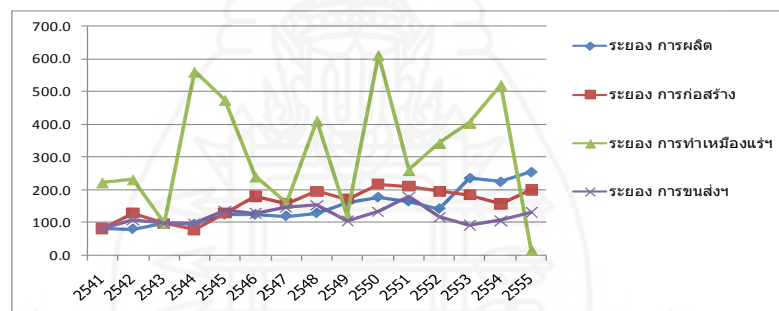
การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ภาพที่ 9 ดัชนีผลิตภาพแรงงานจังหวัดชลบุรี ระหว่างปี 2541-2555

- ดัชนีผลิตภาพแรงงานจังหวัด ระยอง การผลิตเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2550 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ซึ่งเป็นปีฐาน ร้อยละ 155.7 การก่อสร้างเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2550 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ร้อยละ 118.94 การทำเหมืองแร่ เพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2550 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ร้อยละ 446.1 และการขนส่ง เพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2551 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ร้อยละ 80.49 ดังภาพที่ 10

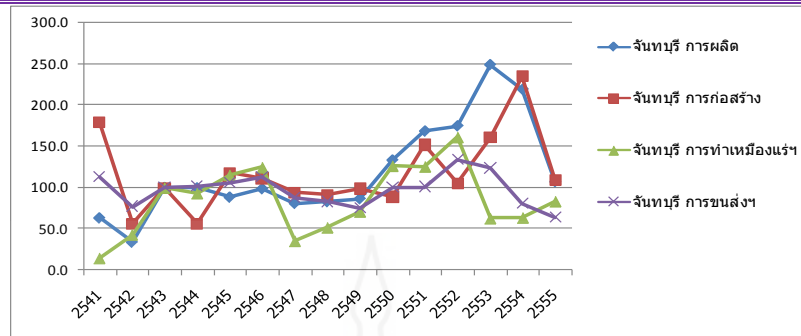
ภาพที่ 10 ดัชนีผลิตภาพแรงงานจังหวัดระยอง ระหว่างปี 2541-2555

- ดัชนีผลิตภาพแรงงานจังหวัด จันทบุรี การผลิตเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2553 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ซึ่งเป็นปีฐาน ร้อยละ 148.72 การก่อสร้างเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2554 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ร้อยละ 134.58 การทำเหมืองแร่ เพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2552 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ร้อยละ 61.31 และการขนส่ง เพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2552 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ร้อยละ 33.57 ดังภาพที่ 11

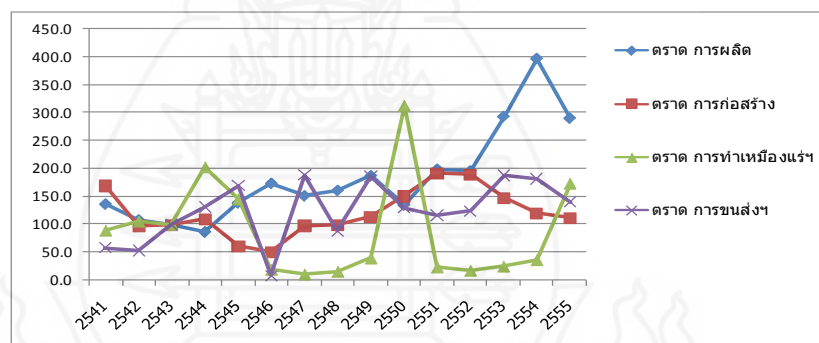
การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ภาพที่ 11 ดัชนีผลิตภาพแรงงานจังหวัดจันทบุรีระหว่างปี 2541-2555

- ดัชนีผลิตภาพแรงงานจังหวัด ตราด การผลิตเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2554 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ซึ่งเป็นปีฐาน ร้อยละ 29.59 การก่อสร้างเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2551 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ร้อยละ 91.4 การทำเหมืองแร่ เพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2550 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ร้อยละ 211.9 และการขนส่งฯ เพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2547 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ร้อยละ 88.8 ดังภาพที่ 12

ภาพที่ 12 ดัชนีผลิตภาพแรงงานจังหวัด ตราด

4. ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราค่าจ้างกับผลิตภาพแรงงานในสาขาอุตสาหกรรมของ 4 จังหวัดภาคตะวันออก แบ่งอัตราค่าจ้างออกเป็น 2 กรณี ประกอบด้วย อัตราค่าจ้างขั้นต่ำและอัตราค่าจ้างที่แท้จริง ดังนี้

4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราค่าจ้างขั้นต่ำมีความสัมพันธ์กับผลิตภาพแรงงานของชลบุรีในสาขาการก่อสร้าง ระยะในผลิตและการก่อสร้าง ตราดในสาขาการผลิต ดังตารางที่ 1

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5
The 5th STOU Graduate Research Conference

ตารางที่ 1 สรุปค่า P-Value ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำกับผลิตภาพแรงงาน

จังหวัด	ค่า P-Value			
	การผลิต	การก่อสร้าง	การทำเหมืองแร่ฯ	การขนส่งฯ
ชลบุรี	0.095	0.553*	0.744	0.000**
ระยอง	0.000**	0.023*	0.464	0.443
จันทบุรี	0.138	0.346	0.689	0.179
ตราด	0.005**	0.509	0.691	0.272

หมายเหตุ: * นัยสำคัญที่ 0.05

** นัยสำคัญที่ 0.01

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราค่าจ้างที่แท้จริงมีความสัมพันธ์กับผลิตภาพแรงงานในการผลิตของ
ระยองในสาขาการผลิตและการก่อสร้าง ตราดในสาขาการผลิต ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปค่า P-Value ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราค่าจ้างที่แท้จริงกับผลิตภาพแรงงาน

จังหวัด	ค่า P-Value			
	การผลิต	การก่อสร้าง	การทำเหมืองแร่ฯ	การขนส่งฯ
ชลบุรี	0.706	0.844	0.159	0.292
ระยอง	0.000**	0.031*	0.305	0.302
จันทบุรี	0.901	0.922	0.518	-0.419
ตราด	0.023*	0.752	0.538	0.257

หมายเหตุ: * นัยสำคัญที่ 0.05

** นัยสำคัญที่ 0.01

อภิปรายผล

1. **ดัชนีค่าจ้างแรงงาน** จากผลการวิจัยพบว่า ดัชนีค่าจ้างขั้นต่ำมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากกว่าอัตราค่าจ้างที่แท้จริง อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราค่าจ้างขั้นต่ำไม่มีความสอดคล้องกับดัชนีราคาผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลง ถึงแม้ว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่เป็นขั้นต่ำมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นแต่อัตราค่าจ้างที่แท้จริงนั้นกลับมีแนวโน้มลดลงในบางปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพงษ์ สุภาศักดิ์ (2552) ได้ศึกษาผลกระทบจากการบังคับใช้อัตราค่าจ้างขั้นต่ำต่อสวัสดิการแรงงานไร้ฝีมือของประเทศไทย พ.ศ. 2535-2549 พบว่า ความแตกต่าง

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ระหว่างมูลค่าของผลิตภาพแรงงานนั้นเพิ่มสูงขึ้นตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่เพิ่มขึ้นด้วย อันเนื่องมาจากการปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่ไม่สอดคล้องกับดัชนีราคา

2. ดัชนีแรงงาน จากการวิจัยพบว่า ดัชนีแรงงานในสาขา อุตสาหกรรมการทำเหมืองแร่ฯ มีค่าดัชนีสูงกว่าในสามสาขาอุตสาหกรรม อันเนื่องมาจากในสาขาอุตสาหกรรมการทำเหมืองแร่ฯ ส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานน้อยกว่าในสาขาอุตสาหกรรมอื่น แต่ผลจากการปรับขึ้นอัตราค่าจ้างขั้นต่ำส่งผลให้ ดัชนีแรงงานในสาขาอุตสาหกรรมนี้เพิ่มสูงกว่าสาขาอุตสาหกรรมอื่น ส่วนในสามสาขาอุตสาหกรรมดัชนีแรงงานเพิ่มสูงขึ้นตามอัตราค่าจ้าง ซึ่งผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับ แนวคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ของเคนส์ คือ ค่าจ้างสามารถปรับตัวขึ้นลงได้อย่างยืดหยุ่น ฉะนั้น การจ้างงานดุลยภาพที่เกิดขึ้น จะเป็นระดับการจ้างงานเต็มที่ และอัตราค่าจ้างในตลาดแรงงานจะเป็นอัตราค่าจ้างดุลยภาพ โดย เคนส์มีความเห็นว่า คนงานสามารถต่อรองกำหนดอัตราค่าจ้างที่เป็นตัวเงินได้แต่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนราคาสินค้าได้ (ศูนย์เศรษฐกิจชุมชนศึกษา, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช) ดังนั้นหากมีการเพิ่มอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำจะส่งผลให้แรงงานมีความต้องการในการทำงานเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน

3. ดัชนีผลิตภาพแรงงาน จากผลการวิจัยพบว่าการ เปลี่ยนแปลงในสาขาอุตสาหกรรม โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและลดลงตามจำนวนแรงงานในแต่ละสาขาอุตสาหกรรมซึ่งผลการวิจัยได้สนับสนุนข้อมูลในประเด็นสหสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ วิสวกรานต์ (2543) ได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบของการปรับขึ้นอัตราค่าจ้างขั้นต่ำต่อการจ้างงานแรงงานไร้ฝีมือ โดยผลการวิจัยพบว่า การศึกษาถึงความสอดคล้องของการปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำกับการเปลี่ยนแปลงของผลิตภาพแรงงานไม่มีความสอดคล้องกัน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้งส่งผลให้ต้นทุนในการผลิตนั้นเพิ่มขึ้นส่งผลให้แรงงานถูกเลิกจ้างและดัชนีผลิตภาพแรงงานนั้นลดลงด้วย

4. ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราค่าจ้างและผลิตภาพแรงงานในสาขาอุตสาหกรรมของ 4 จังหวัด ภาคตะวันออก

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

4.1 อัตราค่าจ้างขั้นต่ำมีความสัมพันธ์กับผลิตภาพแรงงานในทิศทางเดียวกัน แบ่งออกเป็น 2 ตัวแปร คือ อัตราค่าจ้างขั้นต่ำกับอัตราค่าจ้างที่แท้จริง จากการใช้ตัวแปรอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวของชลนรีในสาขาการก่อสร้าง ระยองในสาขาการผลิตและการก่อสร้าง ตราดในสาขาการผลิต ส่วนตัวแปรอัตราค่าจ้างที่แท้จริงมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันของจังหวัดระยองในสาขาการผลิตและการก่อสร้าง ตราดในสาขาการผลิต

จากผลการวิจัยครั้งนี้ อัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่เป็นตัวเงินและที่แท้จริงมีความสัมพันธ์กับผลิตภาพแรงงานในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับสภาพทั่วไปที่ หากมีการปรับเพิ่มอัตราค่าจ้างขั้นต่ำจะส่งผลให้ผลิตภาพแรงงานเพิ่มสูงขึ้นในสัดส่วนเดียวกัน หรือมากกว่า ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุเทพกิจประแทน (2539) ซึ่งได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อผลิตภาพแรงงานเพื่อเปรียบเทียบผลิตภาพแรงงานในสาขาอุตสาหกรรมและได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภาพแรงงานและอัตราค่าจ้างที่แท้จริงในช่วงระหว่างปี 2531-2535 จากผลการวิจัยพบว่า ผลิตภาพแรงงานมีค่าสูงกว่าอัตราค่าจ้างที่แท้จริงมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทาง

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

เดียวกัน และมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละประเภทอุตสาหกรรม และผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงอัตราค่าจ้างจะเพิ่มขึ้นได้โดยการยกระดับผลิตภาพแรงงานสูงขึ้น รวมทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภสิทธิ์ ฟองสมุทร (2547) ได้ศึกษาถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภาพแรงงานและค่าจ้างที่แท้จริงของประเทศไทย ระหว่างปี 2523-2545 โดยการประมาณการกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) พบว่าอัตราค่าจ้างที่แท้จริงมีความสัมพันธ์กับผลิตภาพแรงงานปีปัจจุบัน และผลิตภาพแรงงานปีก่อนหน้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาริต สิริภักดิ์ (2552) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราค่าจ้างขั้นต่ำกับผลิตภาพแรงงานในสาขาอุตสาหกรรมของ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ระหว่างปี 2540-2551 พบว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่เป็นตัวเงินมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลิตภาพแรงงานในสาขาอุตสาหกรรมการขนส่ง และอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่แท้จริงมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลิตภาพแรงงานในสาขาอุตสาหกรรมการทำเหมืองแร่ รวมทั้งผลงานวิจัยของ ธนินทร์ พูลสวัสดิ์ (2549) ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ผลิตภาพแรงงานและผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมีความสัมพันธ์กับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในทิศทางเดียวกัน

4.2 อัตราค่าจ้างไม่มีความสัมพันธ์กับผลิตภาพแรงงาน ในบางสาขาอุตสาหกรรมของบางจังหวัด อัตราค่าจ้างขั้นต่ำไม่มีความสัมพันธ์กับผลิตภาพแรงงาน ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากความสมบูรณ์ในการจัดเก็บข้อมูล ทุติภูมิ หรือข้อมูลไม่เพียงพอ และบางปีไม่มีข้อมูลในการวิจัย โดยเฉพาะข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์มวลรวม ณ ราคาคงที่ของระดับจังหวัด (GPP) ของจันทบุรี และตราด ขาดข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวม ณ ราคาคงที่ระดับจังหวัด ในช่วงระหว่างปี 2541-2543 ส่งผลให้ข้อมูลไม่มีความสมบูรณ์ ในส่วนของข้อมูลด้านจำนวนแรงงาน ในอุตสาหกรรมการทำเหมืองแร่ ขาดความสม่ำเสมอของข้อมูล ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงของผลิตภาพแรงงานมีการแกว่งตัว และส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองตัวแปร หรืออาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่มุ่งเน้นในระดับแรงงานไร้ฝีมือ หรือกำลังแรงงานไม่เพียงพอที่จะส่งผลกระทบต่อผลิตภาพแรงงานทั้งระบบ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงไม่พบความสัมพันธ์ของอัตราค่าจ้างกับผลิตภาพแรงงานในบางอุตสาหกรรม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องในประเด็นอัตราค่าจ้างและผลิตภาพแรงงาน รวมทั้งข้อเสนอแนะจากการศึกษาเพิ่มเติมดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาด้านผลิตภาพแรงงาน

จากการศึกษาพบว่า ผลิตภาพแรงงานมีความสำคัญในการต่ออุตสาหกรรม ดังนั้นควรมีแนวทางในการพัฒนาผลิตภาพแรงงาน ดังนี้

1.1 กำหนดแนวทางการปรับปรุงและพัฒนากำลังคน ในอุตสาหกรรมการก่อสร้างและอุตสาหกรรมขนส่งฯ องค์ความรู้และการจัดการที่ชัดเจน ครอบคลุมใน 4 จังหวัดพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

1.2 การวางแผนพัฒนากำลังแรงงาน อุตสาหกรรมขนส่งฯ เป็นสาขาอุตสาหกรรมที่ต้องใช้การบริการเป็นส่วนใหญ่ และอุตสาหกรรมการก่อสร้าง จึงควรมีการ ฝึกอบรม การพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อเป็นการ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

เพิ่มผลิตภาพแรงงานและยกระดับฝีมือของแรงงานและของอุตสาหกรรมภาคตะวันออกของไทย ด้านการขนส่ง และพัฒนาระบบขนส่งให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้นเพื่อรองรับการเปิดเขตเศรษฐกิจอาเซียน

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงสร้างค่าจ้าง

จากการศึกษาพบว่า อัตราค่าจ้างแรงงานขึ้นต่ำกับอัตราค่าจ้างแรงงานที่แท้จริงของแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกันในแต่ละอุตสาหกรรม ดังนั้นในการกำหนดอัตราค่าจ้างแรงงานขึ้นต่ำควรคำนึงถึง ปัจจัยหลายๆ ด้าน เพื่อให้อัตราค่าจ้างขึ้นต่ำมีความสอดคล้องกับผลิตภาพแรงงานและอัตราค่าจ้างที่แท้จริงของสาขาอุตสาหกรรมนั้นๆ

3. ข้อเสนอแนะการพัฒนาและรักษาจุดแข็งของอุตสาหกรรม ในอุตสาหกรรมการผลิตของชลบุรีและระยอง โดยภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการคุ้มครองแรงงาน รายได้และสวัสดิการของแรงงาน เพื่อให้ผลิตภาพแรงงานมีการพัฒนาที่ดีขึ้น ประกอบด้วย

3.1 การผลักดันสวัสดิการแรงงานให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพื่อลดช่องว่างทางรายได้ของประชากร โดยการกำหนดกฎเกณฑ์มาตรฐานของสภาพการทำงานให้ครอบคลุมในเรื่องสภาพแวดล้อมในการทำงาน เรื่องความปลอดภัยทางด้วยชีวอนามัย ส่งเสริมและสนับสนุนให้ลูกจ้างมีความรู้ และทักษะในการทำงานด้านนั้นๆ

3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานประกอบการจัดให้มีสวัสดิการนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนด เช่น นอกเหนือจากกองทุนประกันสังคม อาจส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ การจัดตั้งสหกรณ์ให้แก่ลูกจ้าง ในด้านสาธารณสุขควรส่งเสริมให้มีประกันด้านสุขภาพ การเฝ้าระวังสุขภาพได้เต็มจำนวน รวมทั้งให้ความสำคัญและยกย่องแรงงานที่ทำงานดี โดยภาครัฐมีหน้าที่สนับสนุนองค์กร

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

4.1 การศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาเฉพาะความสัมพันธ์ของอัตราค่าจ้างและผลิตภาพแรงงานเท่านั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาถึงผลกระทบของการปรับขึ้นอัตราค่าจ้างขึ้นต่ำ ที่มีตัวแปรทางด้าน การกระจายรายได้ การลงทุน เป็นต้น

4.2 ในการศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดทางด้านในการศึกษาวิจัยแค่ ใน 4 สาขาอุตสาหกรรมของ 4 จังหวัดภาคตะวันออก การศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาให้ครอบคลุมทุกภาคสาขาอุตสาหกรรม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงแรงงาน (2556) “ดัชนีชี้วัดภาวะแรงงาน” กรุงเทพมหานคร ค้นหาเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2557 จาก

<http://www.mol.go.th/sites/default/files/downloads/pdf/DaschaneeLabourYear2556.pdf>

กระทรวงแรงงาน (2554) “อัตราค่าจ้างขึ้นต่ำ (ฉบับที่ 7)” กรุงเทพมหานคร: กระทรวงแรงงาน.

กิตติพงษ์ สุภาคี (2552) “ผลกระทบจากการบังคับใช้อัตราค่าจ้างขึ้นต่ำต่อสวัสดิการแรงงานไร้ฝีมือของประเทศไทย พ.ศ. 2535-2549” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

- ทิวาพร มุลคนธ์ (2555) “ผลกระทบจากนโยบายค่าจ้างขั้นต่ำ 300 บาทต่ออุปสงค์และอุปทานด้านแรงงาน” การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ธนาคารแห่งประเทศไทย (2553) “ดัชนีผลิตภาพแรงงานของไทย” คณะผู้จัดทำฝ่ายบริหารข้อมูล ค้นหาเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2557 จาก <http://www.bot.or.th>
- ธนินทร์ พูลสวัสดิ์ (2549) “ปัจจัยที่กำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- นนท์ บุญเรือง (2548) “ผลิตภาพแรงงานในสาขาอุตสาหกรรมการผลิตของไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นภดล บุระชนันท์ พรเกียรติ ยิ่งยืน และ โสมสิริ หมัดอะดัม “พฤติกรรมการกำหนดค่าจ้างของไทย” สายนโยบายการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย ค้นหาเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/ArticleAndResearch/WE_MPG/WE_MPG_CH5.pdf
- รองศาสตราจารย์ ดร.พอฟันท์ อุทยานนท์ ศูนย์เศรษฐกิจชุมชนศึกษา ค้นหาเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2558 <http://www.stou.ac.th/Schools/Sec/Services/e-Learning2/home.html>
- วรวิทย์ ดิษฐเจริญ (2552) “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลิตภาพแรงงานไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศุภสิทธิ์ ฟองสมุทร (2547) “การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภาพแรงงานและค่าจ้างที่แท้จริง” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สาธิต สิริภักดิ์ (2552) “ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราค่าจ้างขั้นต่ำกับผลิตภาพแรงงานในสาขาอุตสาหกรรมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สิริวิภา อินทนา (2548) “ปัจจัยที่มีผลต่อผลิตภาพแรงงานของไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ (2557) ดัชนีราคาผู้บริโภคระดับจังหวัด ค้นหาเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2558 จาก <http://www.price.moc.go.th/content1.aspx?cid=51>
- สำนักงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มภาคตะวันออก (2553) ค้นหาเมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2557 จาก <http://www.eastosm.com/default.aspx>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2557) สรุปผลสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2541-2555 ค้นหาเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2558, จาก http://chonburi.old.nso.go.th/nso/project/search_option/index.jsp?province_id=23
- อนุเทพ กิจประทาน (2539) “ที่มีผลต่อผลิตภาพแรงงานเพื่อเปรียบเทียบผลิตภาพแรงงานในสาขาอุตสาหกรรม” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- 8 ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับค่าจ้างและแรงงานไทย (2557) สถาบันอนาคตไทย ค้นหาเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2558 จาก http://www.thailandfuturefoundation.org/upload/reports/PolicyWatch_8Facts_labourandWages.pdf